

Monumentnummer*: 513656

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijkmonument
Inschrijving register* 13 oktober 1999
Kadaster deel/nr 82671/63

Woonplaats* Balk
Gemeente* De Fryske Marren
Provincie* Fryslân

Kadastrale gemeente* Balk
Sectie* A
Kadastraal object*
Appartement aanduiding
Grondperceel 1721

Omschrijving**

Omschrijving

De R.K. KERK St. Ludgerus is gebouwd in 1882-1883 naar ontwerp van A. Tepe (1840-1920) in een vormentaal die gebaseerd is op de Nederrijnse Gotiek. De Neogotische driebeukige basiliek is uitgevoerd in donkerrode baksteen in kruisverband op een eveneens donkerrood trasraam en wordt gedekt door een maasdak met antracietkleurige leien. De buitenzijden van de gootboeien zijn met schubvormige leien bekleed.

De klokkentoren, die drie geledingen heeft en waarin zich de hoofdingang met portaal bevindt, heeft een naaldspits met insnoering en aan de Raadhuisstraatzijde een bescheiden dakkapel. Onder de spits bevinden zich 12 lancetvormige galmgaten waarvan er één dicht is in verband met het zadeldak van het middenschip. In de klokkentoren hangen twee klokken uit 1947 en één uit 1995. Deze vallen wegens te geringe monumentale waarde buiten de bescherming van rijkswege. Aan de westzijde van de toren bevindt zich het traptorentje. De entree ligt in een nis samen met het grote glas-in-loodvenster met tracering van het orgelkoor. Boven de dubbele houten deur met ijzerbeslag en een segmentboog zijn rozetvoegen in het metselwerk aangebracht. Hierboven zit de gemetselde afzaat van het koorvenster. De lijst van de spitsboog-nis zelf heeft een doorlopende peerkraal.

Op het zadeldak van het middenschip zijn aan weerszijden drie kleine dakkapellen aangebracht. De daken van de absis, de twee absidiolen en van de twee zijbeuken hebben elk één dakkapel.

INTERIEUR. Zowel het middenschip als de zijbeuken hebben gemetselde kruisribgewelven. De absis en de twee flankerende absidiolen hebben een gemetseld straalgewelf waarvan het metselwerk tussen de ribben wit gepleisterd is. De kolommen van het middenschip

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

zijn eveneens volledig uitgevoerd in metselwerk, evenals de (witgepleisterde) wanden.

In de oostelijke zijbeuk ligt naast de ingang de doopkapel. Het zeshoekige marmeren doopvont is van wit marmer en heeft een koperen deksel en een zwartmarmeren voet. In de kapel zijn fresco's, aangebracht door J.M. IJdema (1901-1990), die de doop van Jezus en de uittocht uit Egypte verbeelden. In de westelijke zijbeuk bevindt zich naast de ingang een icoon-altaar dat sinds de jaren '30 in de kerk aanwezig is. Eénklaviers mechanisch orgel, gemaakt in 1904 door de firma Adema te Leeuwarden. Het orgelfront bevat een originele schildering met de afbeelding van de H. Caecilla met een portatief. Het instrument bezit 7 registers en een aangehangen pedaal. De ingang heeft een dubbele deur met ijzerbeslag in de vorm van boomtakken met aan weerszijden van de deur wijwatervontjes.

In de zijbeuken bevindt zich per travee een glas-in-loodraam met twee variaties van gemetselde tracteringen. Deze wisselen elkaar af en stemmen overeen met de ramen die er tegenover liggen. De lichtbeuk heeft per travee aan weerszijden twee glas-in-lood-ramen.

In de zijbeuken bevinden zich muurschilderingen, eveneens van de hand van J.M. IJdema, met als onderwerp de kruiswegstatie. Deze zijn aangebracht tijdens WO II en vervangen de oude kruiswegstatie-schilderingen uit 1886.

De scheiding tussen het middenschip en de absis wordt gevormd door een witte triomfboog waarin een kruis hangt (vervaardigd in 1911 door de Bossche kunstenaar E. de Fernelmond). Hiervoor bevindt zich het liturgisch centrum dat in 1986 naar voorbeeld van de St. Jan in 's Hertogenbosch is aangebracht.

In de driezijdige absis bevinden zich vijf glas-in-lood ramen, waarvan drie gebrandschilderde, met afwisselende tractering in de vorm van een hart of ruit. De gebrandschilderde ramen zijn in 1912 aangebracht en vervaardigd door het kunstatelier Kocken uit Utrecht. In de absis staat het zogenaamde Mengelberg-altaar. Dit neo-gotische kalkstenen beeldhouwwerk met tabernakel is in 1899 te Utrecht vervaardigd door F. W. Mengelberg voor de St. Michaëlskerk te Zwolle. Na de sloop van deze kerk in 1963 is het altaar aangekocht. In de oostelijke absidiool bevindt zich het Maria-altaar en in de westelijke absidiool het Heilig Hart-altaar. Beide altaren zijn geplaatst in 1911 en vervaardigd door Fernelmond. De drie vensters van de beide absidiolen zijn uitgevoerd in glas-in-lood, waarbij de middelste zijn gebrandschilderd en vervaardigd door kunstatelier Kocken.

Voor de twee absidiolen bevinden zich in de wanden van de zijbeuken de biechtstoelen. De twee deuren van iedere biechtstoel hebben ieder een dubbel glas-in-lood venster.

De dekvloer is van granito, onder de originele houten kerkbanken zijn houten vloeren gelegd. De vrijstaande sacristie wordt door een lage uitbouw met de kerk verbonden. De sacristie heeft een rechthoekige plattegrond en een schilddak dat in de jaren '70 vervangen is. De gevels hebben rondboogvensters met een gemetselde tractering. In het dakvlak aan de pastoriezijde bevindt zich een dakkapel. Het interieur van de sacristie is volledig vernieuwd en is derhalve voor de bescherming van ondergeschikt belang.

Waardering

De St. Ludgeruskerk te Balk is van algemeen cultuurhistorisch en architectuurhistorisch belang:

- vanwege de plaats die het object inneemt in het oeuvre van de architect;

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

- vanwege de betekenis van het object als hoofdbestanddeel van een groter geheel dat van algemeen cultuurhistorisch en architectuurhistorisch belang is;
- vanwege de gaafheid van zowel het interieur als het exterieur;
- vanwege de visuele gaafheid voor het aanzien van het dorp.

Hoofdcategorie

Subcategorie

Functie

Religieuze gebouwen

Kerk en kerkonderdeel

Kerk